

DOMSTOLENS DOM

14. december 2000 *

I sag C-344/98,

angående en anmodning, som Supreme Court (Irland) i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) har indgivet til Domstolen for i de for nævnte ret verserende sager,

Masterfoods Ltd

mod

HB Ice Cream Ltd,

og

HB Ice Cream Ltd

mod

Masterfoods Ltd, der driver virksomhed under navnet »Mars Ireland«,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 85, 86 og 222 (nu artikel 81 EF, 82 EF og 295 EF),

* Processprog: engelsk.

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene C. Gulmann, A. La Pergola, M. Wathelet og V. Skouris samt dommerne D.A.O. Edward, J.-P. Puissochet, P. Jann, L. Sevón (refererende dommer), R. Schintgen og F. Macken,

generaladvokat: G. Cosmas

justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

- Masterfoods Ltd ved D. O'Donnell, SC, for solicitors A. Cox og P.G.H. Collins
- HB Ice Cream Ltd ved M.M. Collins, B. Shipsey og M. Cush, SC, for solicitor-firmaerne Hayes & Sons og Slaughter & May
- den franske regering ved kontorchef K. Rispal-Bellanger og fuldmægtig R. Loosli-Surrans, begge Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede
- den italienske regering ved afdelingschef, professor U. Leanza, Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, bistået af advokat, professor L. Daniele, Triest, sagkyndig i samme ministerium

- den svenske regering ved kontorchef A. Kruse, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

- Det Forenede Kongeriges regering ved Assistant Treasury Solicitor J.E. Collins, som befuldmægtiget, bistået af N. Green, QC

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved B. Doherty og W. Wils, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 15. marts 2000 er afgivet mundtlige indlæg af Masterfoods Ltd ved P.G.H. Collins og D. O'Donnell, af HB Ice Cream Ltd ved M.M. Collins og B. Shipsey, af den svenske regering ved A. Kruse, af Det Forenede Kongeriges regering ved J.E. Collins, bistået af barrister A. Robertson, og af Kommissionen ved B. Doherty og W. Wils,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 16. maj 2000,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved kendelse af 16. juni 1998, indgået til Domstolen den 21. september 1998, har Supreme Court i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) forelagt tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 85, 86 og 222 (nu artikel 81 EF, 82 EF og 295 EF).
- 2 Disse spørgsmål er blevet rejst under to sager mellem Masterfoods Ltd (herefter »Masterfoods«) og HB Ice Cream Ltd, nu Van den Bergh Foods Ltd (herefter »HB«), vedrørende den eksklusivitetsklausul, der findes i de aftaler om tilrådighedsstillelse af fryserne, der er blevet indgået mellem HB og detailhandlere, der sælger impulsprodukter.

Tvisterne i hovedsagen

- 3 HB, som er et helejet datterselskab af Unilever-koncernen, er den førende producent af is i Irland. HB har i mange år enten gratis eller mod betaling af en symbolsk leje stillet fryserne til rådighed for detailhandlere, idet HB dog stadig var ejer af fryserne, på betingelse af, at de kun blev benyttet til is produceret af HB (herefter »eksklusivitetsklausulen«).
- 4 Masterfoods, som er et datterselskab af det amerikanske selskab Mars Inc., kom ind på det irske marked for is i 1989.

- 5 Fra sommeren 1989 begyndte mange af de detailhandlere, der havde frysere, som var stillet til rådighed af HB, at opbevare og frembyde Masterfoods' produkter der. HB krævede derfor, at eksklusivitetsklausulen blev overholdt.
- 6 I marts 1990 anlagde Masterfoods sag ved High Court (Irland) bl.a. med påstand om, at eksklusivitetsklausulen blev kendt ugyldig i henhold til national ret og traktatens artikel 85 og 86. HB anlagde særskilt sag med påstand om nedlæggelse af forbud mod, at Masterfoods tilskyndede detailhandlerne til ikke at overholde eksklusivitetsklausulen. Begge selskaber har krævet erstatning med tillæg af renter.
- 7 I april 1990 nedlagde High Court et foreløbigt forbud til fordel for HB.
- 8 Den 28. maj 1992 traf High Court afgørelse i realiteten i de to sager, der var anlagt af henholdsvis Masterfoods og HB. High Court frifandt HB i den af Masterfoods anlagte sag og gav ved en endelig kendelse HB medhold i påstanden om, at det permanent forbydes Masterfoods at tilskynde detailhandlerne til at opbevare Masterfoods' produkter i HB's frysere. HB's påstand om erstatning med tillæg af renter blev imidlertid ikke taget til følge.
- 9 Masterfoods appellerede denne afgørelse til Supreme Court den 4. september 1992.
- 10 Samtidig med denne retssag indgav Masterfoods den 18. september 1991 en klage over HB til Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber i medfør af artikel 3 i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962,

s. 81). Masterfoods klagede over, at HB forsynede et stort antal detailhandlere med frydere, der udelukkende måtte anvendes til selskabets produkter.

- 11 Den 29. juli 1993 tilkendegav Kommissionen i sin meddelelse til HB af klagepunkter, at selskabets distributionsordning var i strid med traktatens artikel 85 og 86.
- 12 Efter en række drøftelser med Kommissionen forelagde HB den 8. marts 1995 Kommissionen nogle forslag til ændringer med henblik på at opnå fritagelse i henhold til traktatens artikel 85, stk. 3. Den 15. august 1995 offentliggjorde Kommissionen i henhold til artikel 19, stk. 3, i forordning nr. 17 en meddelelse, hvori den tilkendegav, at den havde til hensigt at træffe en positiv beslutning vedrørende HB's distributionsordning.
- 13 Da Kommissionen imidlertid fandt, at ændringerne ikke havde haft det forventede resultat med hensyn til at give fri adgang til salgsstederne, tilsendte den HB en ny meddelelse af klagepunkter den 22. januar 1997.
- 14 Ved beslutning 98/531/EF af 11. marts 1998 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 85 og 86 (sag IV/34.073, IV/34.395 og IV/35.436 — Van den Bergh Foods Limited) (EFT L 246, s. 1) erklærede Kommissionen følgende:
 - Eksklusivitetsklausulen i de fryseraftaler, der er indgået mellem HB og detailhandlere i Irland om opstilling af frydere i forretninger, der udelukkende har en eller flere frydere, som er stillet til rådighed af HB til opbevaring af enkeltemballerede impulsartikler, og som ikke har en eller flere frydere, der

enten er anskaffet af dem selv eller stillet til rådighed af en anden isproducent end HB, udgør en overtrædelse af EF-traktatens artikel 85, stk. 1 (artikel 1 i beslutning 98/531),

og

- HB's tilskyndelse af disse irske detailhandlere til at indgå fryseraftaler med eksklusivitetsklausul ved at tilbyde at stille en eller flere fryserne til rådighed for dem til opbevaring af enkeltemballerede impulsartikler og at vedligeholde fryserne uden nogen direkte omkostninger for detailhandlerne udgør en overtrædelse af traktatens artikel 86 (artikel 3 i beslutning 98/531).

- 15 Endvidere afviste Kommissionen begæringen om fritagelse i henhold til traktatens artikel 85, stk. 3 (artikel 2 i beslutning 98/531), og den pålagde HB omgående at bringe de konstaterede overtrædelser til ophør og at afholde sig fra at træffe foranstaltninger med samme formål eller virkning (artikel 4 i beslutning 98/531). Kommissionen pålagde også HB at meddele de detailhandlere, med hvilke virksomheden havde fryseraftaler, der udgjorde den i artikel 1 i beslutning 98/531 fastslåede overtrædelse, den fulde ordlyd af artikel 1 og 3 i den nævnte beslutning samt meddele dem, at eksklusivitetsklausulen i de nævnte aftaler var ugyldig (artikel 5 i beslutning 98/531).
- 16 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 21. april 1998, der blev registreret som sag T-65/98, har HB — nu under sit nye navn Van den Bergh Foods Ltd — i henhold af EF-traktatens artikel 173, stk. 4 (efter ændring nu artikel 230, stk. 4, EF), anlagt sag med påstand om annullation af beslutning 98/531.

- 17 Ved særskilt dokument registreret på Rettens Justitskontor samme dag har HB tillige i medfør af EF-traktatens artikel 185 (nu artikel 242 EF) indgivet begæring om udsættelse af gennemførelsen af denne beslutning, indtil Retten har truffet afgørelse i realiteten.
- 18 Under disse omstændigheder besluttede Supreme Court at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) I lyset af den af High Court (Irland) den 28. maj 1992 afsagte dom og herved trufne bestemmelser, den af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber den 11. marts 1998 trufne beslutning og i lyset af den sag, Van Den Bergh Foods Ltd har anlagt i medfør af artikel 173, 185 og 186 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (herefter 'EF-traktaten') med påstand om annullation og udsættelse af gennemførelsen af sidstnævnte beslutning, ønskes det oplyst,

a) om Supreme Court som følge af den forpligtelse til et loyalt samarbejde med Kommissionen, som Domstolen har opstillet, skal udsætte den foreliggende sag på afgørelsen i sagen for Retten i Første Instans vedrørende ovennævnte beslutning fra Kommissionen og en eventuel senere appel til Domstolen?

b) og om en beslutning fra Kommissionen, som er rettet til en enkelt part (og som er genstand for et annullationssøgsmål og en begæring om udsættelse af gennemførelsen indgivet af denne part) — hvorefter denne parts fryseraftale er uforenelig med EF-traktatens artikel 85, stk. 1, og artikel 86 — afskærer denne part fra at begære stadfæstelse af en modstridende dom vedrørende de samme eller lignende spørgsmål efter traktatens artikel 85 og 86, som er afsagt af den nationale ret til fordel for denne part, såfremt den nationale rets afgørelse er appelleret til den øverste nationale retsinstans?

Spørgsmål 2 og 3 ønskes kun besvaret, hvis spørgsmål 1 besvares benægtende.

- 2) Indebærer den praksis, at en producent og/eller leverandør af is stiller en fryser til rådighed for en detailhandler uden direkte udgifter for denne — eller på anden måde får detailhandleren til at tage imod fryseren — på betingelse af, at detailhandleren ikke opbevarer anden is i fryseren end den, der er leveret af den nævnte producent og/eller leverandør — når henses til den juridiske og økonomiske baggrund for de omtvistede fryseraftaler på markedet for is i enkeltportioner ('småis') — en overtrædelse af bestemmelserne i EF-traktatens artikel 85, stk. 1, og/eller artikel 86?

- 3) Forholder det sig således, at eksklusivitetsaftaler med hensyn til frysere ikke kan anfægtes i henhold til EF-traktatens artikel 85 og 86 på grund af bestemmelsen i EF-traktatens artikel 222?«

¹⁹ Ved kendelse af 7. juli 1998, sag T-65/98 R, Van den Bergh Foods mod Kommissionen (Sml. II, s. 2641), udsatte Rettens præsident gennemførelsen af Kommissionens beslutning 98/531, indtil Retten har afsagt dom i sag T-65/98.

²⁰ Ved kendelse af 28. april 1999 udsatte formanden for Rettens Femte Afdeling i overensstemmelse med artikel 47, stk. 3, i EF-statutten for Domstolen behandlingen af sag T-65/98, indtil Domstolen har afsagt dom i nærværende sag.

Første spørgsmål

Parternes indlæg

- 21 Masterfoods har indledningsvis bemærket, at såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, vil det være ensbetydende med, at en national ret, der træffer afgørelse i sidste instans, vil kunne forelægge spørgsmål for Domstolen, der vedrører fortolkningen af traktatens artikel 85 og 86, på et tidspunkt, hvor spørgsmål, der er næsten identiske, allerede behandles af Retten i forbindelse med et søgsmål om anfægtelse af en beslutning, som Kommissionen har truffet i henhold til disse artikler. Domstolens dom i en præjudiciel sag vil herefter blive anvendt af den nationale ret i den sag, som den behandler, samtidig med, at Retten og eventuelt senere Domstolen i en appelsag behandler sagen om anfægtelse af Kommissionens beslutning. Det kan endvidere meget vel forekomme, at denne anvendelse finder sted før afslutningen af sagen om anfægtelse af den nævnte beslutning.
- 22 Endvidere har Masterfoods og den franske regering under henvisning til dom af 28. februar 1991, sag C-234/89, Delimitis (Sml. I, s. 935, præmis 44 og 45), og til punkt 4 i Kommissionens meddelelse 93/C 39/05 om samarbejde mellem Kommissionen og de nationale domstole om anvendelse af traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1993 C 39, s. 6, herefter »meddelelsen«) bemærket, at Kommissionen er ansvarlig for gennemførelsen og fastlæggelsen af EF's konkurrencepolitik i Fællesskabet og i den forbindelse skal varetage den almene interesse, mens de nationale domstoles opgave består i at beskytte borgernes subjektive rettigheder i deres indbyrdes relationer.
- 23 Kommissionen udøver ifølge Masterfoods sine beføjelser og træffer sine beslutninger, når det er påkrævet i Fællesskabets interesse (Rettens dom af 18.9.1992, sag T-24/90, Automec mod Kommissionen, Sml. II, s. 2223, præmis 77 og 85, 86 og 87 såvel som punkt 13 i meddelelsen). Den giver prioritet til de

sager, som har en særlig politisk, økonomisk eller juridisk interesse for Fællesskabet. Kommissionens beslutninger er bindende i alle enkeltheder for dem, de angiver at være rettet til.

- 24 Det følger heraf, at Kommissionen er det rette organ for vedtagelse af beslutninger vedrørende spørgsmål, der har en fællesskabsinteresse.
- 25 Masterfoods har gjort gældende, at under en sag i henhold til traktatens artikel 177 har Domstolen i modsætning til en sag i henhold til traktatens artikel 173 ikke kompetence til at fastlægge de faktiske omstændigheder, og den kan kun udtale sig om retsspørgsmål, idet den overlader det til den nationale ret at afgøre sagen ved at anvende den dom, som Domstolen har afsagt, på de faktiske omstændigheder, der er fastslået under den nationale sag.
- 26 Der foreligger ifølge Masterfoods en betydelig risiko for, at en national ret, der træffer afgørelse i sidste instans, ved anvendelsen af en præjudiciel afgørelse, der er truffet af Domstolen, kan komme frem til en afgørelse, der er uforenelig med Kommissionens beslutning, hvis denne beslutning opretholdes af Retten eller af Domstolen i en appelsag, eller med Rettens eller Domstolens endelige afgørelse i den situation, hvor Kommissionens beslutning ikke opretholdes fuldt ud. Nødvendigheden af at undgå sådanne indbyrdes modstridende afgørelser er en af bestanddelene i den samarbejdsforpligtelse mellem de nationale retter og fællesskabsinstitutionerne, der særligt er skabt for at sikre overholdelsen af retssikkerhedsprincippet (Delimitis-dommen, præmis 47).
- 27 Såvel Masterfoods som den franske regering har gjort gældende, at nødvendigheden af at undgå modstridende afgørelser også finder anvendelse på samarbejdet mellem de nationale retter og Retten, når den som første instans træffer afgørelse i en sag om anfægtelse af en kommissionsbeslutning. Ifølge den franske regering skal en national ret udsætte sagen, hvis der er en risiko for modstrid mellem dens senere afgørelse og en afgørelse fra Fællesskabets retsinstanser, dvs. hvis der

foreligger et egentligt problem vedrørende retssikkerheden eller det loyale samarbejde. En udsættelse forekommer så meget desto mere begrundet, hvis der er tale om en national ret, der træffer afgørelse i sidste instans.

- 28 Masterfoods har tilføjet, at den nationale ret har mulighed for at undgå enhver uretfærdighed som følge af forsinkelsen på grund af sagens udsættelse, hvis den afsiger en rimelig foreløbig kendelse.
- 29 HB, den italienske regering og Det Forenede Kongeriges regering har indledningsvis gjort gældende, at de nationale retter og Kommissionen har konkurrerende beføjelser i forbindelse med anvendelsen af traktatens artikel 85, stk. 1, og artikel 86 (Delimitis-dommen, præmis 44 og 45), og at disse artikler har umiddelbare virkninger i forholdet mellem borgerne (dom af 30.1.1974, sag 127/73, BRT, »BRT I-dommen«, Sml. s. 51).
- 30 Ifølge HB er konflikten i hovedsagen mellem beslutning 98/531 og High Court's dom i strid med retssikkerhedsprincippet, som fortolket af Domstolen i præmis 47 i Delimitis-dommen. Denne dom giver imidlertid ingen direkte anvisning på, hvordan risikoen for, at der træffes modstridende afgørelser, kan undgås eller reduceres til et minimum i de tilfælde, hvor Kommissionen er ansvarlig for, at der er blevet skabt en retligt uklar situation, idet den har taget en sag op, der allerede var under behandling ved en national ret.
- 31 Det følger af retspraksis, at forpligtelsen til loyalt samarbejde alt efter omstændighederne kan begrunde, at en national ret som et led i sine skønsmæssige beføjelser udsætter den sag, der verserer for den (Delimitis-dommen og dommen i sagen Automec mod Kommissionen). Endvidere er det ubestridt, at den nationale ret kan forelægge et præjudicielt spørgsmål i henhold til traktatens artikel 177 (punkt 32 i meddelelsen).

- 32 Henset til det forhold, at beslutning 98/531 blev vedtaget i strid med forpligtelsen til loyalt samarbejde, og at den på nuværende tidspunkt er udsat, indtil Retten har truffet afgørelse i annullationssøgsmålet, og henset til det princip, hvorefter den nævnte beslutning ikke er bindende for den forelæggende ret, men højst forsyner den med elementer, der er vigtige for dens afgørelse (punkt 20 i meddelelsen), har HB gjort gældende, at en udsættelse af sagen for Supreme Court ikke er den mest hensigtsmæssige foranstaltning. Hvis derimod sagen for Retten udsættes, indtil Domstolen har truffet afgørelse i den præjudicielle sag, og Supreme Court har anvendt denne afgørelse, vil Retten kunne træffe afgørelse i det af HB anlagte annullationssøgsmål med støtte i Domstolens fortolkning af de retsspørgsmål, der er rejst i de to tvister i hovedsagen.
- 33 HB har tilføjet, at dels er en kommissionsbeslutning ikke bindende for en national ret på samme måde som en dom afsagt af Retten eller Domstolen, dels kan den ikke medføre, at en part fortaber sin ret til at gøre sine argumenter gældende. Retten til domstolsprøvelse er beskyttet i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder af 4. november 1950 og anerkendt i medlemsstaternes forfatninger, hvorfor denne ret skal anses for et grundlæggende princip i fællesskabsretten (dom af 15.5.1986, sag 222/84, Johnston, Sml. s. 1651, præmis 18).
- 34 Ifølge den italienske regering kan den forpligtelse til samarbejde, der er pålagt Kommissionen og de nationale retter i medfør af EF-traktatens artikel 5 (nu artikel 10 EF), ikke udstrækkes så vidt, at de nationale retter fratages deres selvstændige og særlige kompetence.
- 35 Den italienske regering har i den forbindelse bemærket, at dersom Kommissionen har indledt en procedure vedrørende bestemte overtrædelser af traktatens artikel 85 og 86, er den nationale ret, der behandler en tvist vedrørende disse overtrædelser, ikke forpligtet til at udsætte sagen og afvente resultatet af Kommissionens indgriben (BRT I-dommen, præmis 21). Selv om den procedure, Kommissionen iværksatte i tilknytning til tvisterne i hovedsagen, blev afsluttet med en egentlig beslutning i henhold til artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 17, er

denne beslutning ikke endelig. Den er blevet anfægtet ved Retten på grundlag af traktatens artikel 173, og den er navnlig blevet udsat på grundlag af traktatens artikel 185.

- 36 Den italienske regering har gjort gældende, at den nationale ret er forpligtet til i sin dom at tage hensyn til Kommissionens beslutning, medmindre den vil rejse spørgsmål om dens gyldighed ved forelæggelse af et præjudicielt spørgsmål i medfør af traktatens artikel 177. Denne sidstnævnte mulighed består imidlertid ikke, hvis den part, som anfægter beslutningen, var berettiget til at anfægte den i henhold til traktatens artikel 173, stk. 4, men ikke har gjort det (dom af 9.3.1994, sag C-188/92, TWD Textilwerke Deggendorf, Sml. I, s. 833). Hvis derimod Kommissionens beslutning er blevet anfægtet for Retten, har den nationale ret mulighed for, men ikke pligt til, at udsætte sagen, indtil Fællesskabets retsinstanser har truffet afgørelse, i stedet for at forelægge et præjudicielt spørgsmål om denne beslutnings gyldighed.
- 37 Det Forenede Kongeriges regering har bemærket, at en kommissionsbeslutning i overensstemmelse med EF-traktatens artikel 189 (nu artikel 249 EF) er bindende for dem, den angiver at være rettet til, at den får virkning på datoen for dens meddelelse, og at den formodes at være gyldig, indtil den er blevet erklæret ugyldig af Retten eller Domstolen efter en sag på grundlag af traktatens artikel 173 eller 177.
- 38 Det Forenede Kongeriges regering har gjort gældende, at det følger af det almindelige retssikkerhedsprincip, og af den i traktatens artikel 5 foreskrevne samarbejdsforpligtelse, at de nationale retter skal udøve deres kompetence på en sådan måde, at enhver væsentlig risiko for konflikt ikke kun undgås i forhold til beslutninger, der endnu ikke er truffet af Kommissionen, men også i forhold til beslutninger, der er endeligt vedtaget.
- 39 Denne risiko kan undgås på flere måder. For det første kan de nationale retter, hvis de finder, at Kommissionens beslutning er forkert i relation til de faktiske omstændigheder, udsætte sagen og anmode Kommissionen om at foretage en

fornyset undersøgelse af sin beslutning. For det andet kan de nationale retter i overensstemmelse med traktatens artikel 177 forelægge Domstolen et spørgsmål om gyldigheden af Kommissionens beslutning. For det tredje kan de nationale retter, såfremt Kommissionens beslutning er genstand for en sag ved Retten, udsætte sagen, indtil der afsiges dom. Det påhviler den nationale ret at udsætte en sag, når der består en risiko for, at den afgørelse, den har til hensigt at træffe, vil være i strid med en eksisterende eller fremtidig beslutning truffet af en fællesskabsinstitution (dom af 12.12.1967, sag 23/67, Brasserie de Haecht, Sml. 1965-1968, s. 421, org. ref.: Rec. s. 525, BRT I-dommen, Delimitis-dommen, og dom af 15.12.1994, sag C-250/92, DLG, Sml. I, s. 5641). For det fjerde skal den nationale ret, når den har fastlagt sin bedømmelse, vurdere, om den påberåbte risiko for konflikt er relevant i den pågældende sag, idet det ikke er enhver risiko for konflikt, der kan begrunde, at en sag for de nationale retter forsinkes. Endvidere skal den nationale ret, hvis den beslutter sig til at udsætte sagen, undersøge, om der er behov for at fastsætte foreløbige forholdsregler.

- 40 Kommissionen har bemærket, at der i tvisterne i hovedsagen er tale om den situation, at en kommissionsbeslutning, der er truffet på grundlag af artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 17, fortsat kan blive annulleret af Retten. Denne beslutning er en bindende fællesskabsretsakt. Det er kun Fællesskabets retsinstanser, der har kompetence til at fastslå, at en sådan retsakt er ugyldig.
- 41 For at undgå en risiko for modstridende afgørelser bør den nationale ret i en sådan situation som regel udsætte sagen, indtil der er blevet afsagt en endelig dom i sagen om annulation af Kommissionens beslutning (Delimitis-dommen, præmis 52).
- 42 Såfremt den nationale ret finder, at den ikke kan vente, kan den forelægge Domstolen en præjudiciel anmodning (Delimitis-dommen, præmis 54). En national ret, hvis afgørelser, som det er tilfældet for Supreme Court, ikke kan appelleres, er i denne situation forpligtet til at indbringe sagen for Domstolen i henhold til traktatens artikel 177. Den er imidlertid ikke forpligtet til at indbringe

sagen straks, men kan afvente udfaldet af den for Retten iværksatte procedure og den senere appel, hvorefter den kan undersøge, om der fortsat består en rimelig tvivl.

- 43 Henset til formålet med oprettelsen af Retten i tilknytning til Domstolen, dvs. sikring af en større grad af retsbeskyttelse for borgerne og opretholdelse af kvaliteten og effektiviteten af retsbeskyttelsen inden for fællesskabsretten (dom af 17.12.1998, sag C-185/95 P, Baustahlgewebe mod Kommissionen, Sml. I, s. 8417, præmis 41), har Kommissionen anført, at det formentlig vil være den bedste løsning at afvente den endelige dom i annulationssøgsmålet vedrørende Kommissionens beslutning.
- 44 Kommissionen har med hensyn til det forhold, at dens beslutning er blevet udsat, bemærket, at hvis Retten — og eventuelt Domstolen i en appelsag — fastslår, at beslutningen er lovlig, er risikoen for konflikt med en national rets afgørelse ikke blevet udelukket, men blot blevet udsat.

Domstolens bemærkninger

- 45 Der skal først henvises til principperne om fordelingen af kompetencen mellem Kommissionen og de nationale retter for så vidt angår anvendelsen af de fællesskabsretlige konkurrenceregler.
- 46 Kommissionen, som efter EF-traktatens artikel 89, stk. 1 (efter ændring nu artikel 85, stk. 1, EF), har til opgave at påse, at de i traktatens artikel 85 og 86 fastlagte principper anvendes, skal fastlægge og gennemføre den fælles konkurrencepolitik. Kommissionen har beføjelse til, under Rettens og Domstolens kontrol, at træffe individuelle beslutninger i henhold til de gældende forordninger om proceduren herfor samt til at udstede fritagelsesforordninger. Med henblik på

at kunne udføre sin opgave, hvis gennemførelse nødvendigvis indebærer komplekse økonomiske vurderinger, effektivt, er den berettiget til at prioritere de klager, den modtager, forskelligt (Delimitis-dommen, præmis 44, og dom af 4.3.1999, sag C-119/97 P, Ufex m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 1341, præmis 88).

- 47 I henhold til artikel 9, stk. 1, i forordning nr. 17 har alene Kommissionen beføjelse til at træffe beslutninger om anvendelsen af artikel 85, stk. 3 (Delimitis-dommen, præmis 44). Derimod deler den sin beføjelse til at anvende traktatens artikel 85, stk. 1, og artikel 86 med de nationale retter (Delimitis-dommen, præmis 45). Disse sidstnævnte bestemmelser har umiddelbare virkninger i forholdet mellem private og fremkalder umiddelbart rettigheder for borgerne, som de nationale domstole skal beskytte (BRT I-dommen, præmis 16). Disse domstole bevarer altså, selv efter at Kommissionen har iværksat en procedure i henhold til artikel 2, 3 eller 6 i forordning nr. 17, kompetencen til at anvende bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 1, og artikel 86 (BRT I-dommen, præmis 17-20).
- 48 Uanset denne kompetencefordeling kan Kommissionen ikke, når den skal opfylde sin rolle i henhold til traktaten, være bundet af en afgørelse, der er truffet af en national ret i medfør af traktatens artikel 85, stk. 1, og artikel 86. Kommissionen er derfor berettiget til når som helst at træffe individuelle beslutninger i medfør af traktatens artikel 85 og 86, også selv om en aftale eller en praksis allerede har været genstand for en national rets afgørelse, og den beslutning, som Kommissionen har til hensigt at træffe, er i strid med den nævnte retsafgørelse.
- 49 Endvidere fremgår det af Domstolens praksis, at medlemsstaternes pligt til i medfør af traktatens artikel 5 at træffe alle almindelige eller særlige foranstaltninger til at sikre opfyldelsen af de forpligtelser, der følger af fællesskabsretten, og til at afholde sig fra at træffe foranstaltninger, som kan forhindre gennemførelsen af traktatens formål, påhviler alle myndighederne i medlemsstaterne, herunder også domstolene inden for deres kompetence (jf. i denne retning dom af 17.12.1998, sag C-2/97, IP, Sml. I, s. 8597, præmis 26).

- 50 En beslutning, der vedtages af Kommissionen om anvendelse af traktatens artikel 85, stk. 1, artikel 85, stk. 3, eller artikel 86, er i medfør af traktatens artikel 189, stk. 4, bindende i alle enkeltheder for dem, den angiver at være rettet til.
- 51 Domstolen fastslog i præmis 47 i Delimitis-dommen, at de nationale retter, når de træffer afgørelse vedrørende aftaler eller praksis, som fortsat kan gøres til genstand for en kommissionsbeslutning, for ikke at tilsidesætte det almindelige retssikkerhedsprincip skal undgå at træffe afgørelser, der er i strid med en beslutning, som Kommissionen har til hensigt at træffe vedrørende anvendelsen af traktatens artikel 85, stk. 1, og artikel 86 samt artikel 85, stk. 3.
- 52 Såfremt de nationale retter, når de træffer afgørelse vedrørende aftaler eller praksis, som allerede er genstand for en kommissionsbeslutning, påhviler det dem så meget desto mere ikke at træffe afgørelser, der er i strid med Kommissionens beslutning, selv om den sidstnævnte beslutning er i strid med den afgørelse, der er truffet af en national ret i første instans.
- 53 I denne forbindelse er den omstændighed, at Rettens præsident har udsat gennemførelsen af beslutning 98/531, indtil Retten afsiger dom i den sag, der verserer for den, uden betydning. Der gælder i princippet en formodning om lovlighed for Fællesskabets institutioners retsakter, så længe de ikke er blevet annulleret eller trukket tilbage (dom af 15.6.1994, sag C-137/92 P, Kommissionen mod BASF m.fl., Sml. I, s. 2555, præmis 48). Fællesskabets retsinstansers afgørelse om i en sag om foreløbige forholdsregler at udsætte gennemførelsen af den anfægtede retsakt i medfør af traktatens artikel 185 har kun en foreløbig virkning. Afgørelsen foregriber ikke retlige eller faktiske tvistepunkter og ophæver ikke på forhånd virkningerne af den afgørelse, der senere skal træffes i hovedsagen (kendelse af 19.7.1995, sag C-149/95 P(R), Kommissionen mod Atlantic Container Line m.fl., Sml. I, s. 2165, præmis 22).
- 54 I øvrigt bemærkes, at såfremt en national ret er i tvivl med hensyn til gyldigheden eller fortolkningen af en fællesskabsretsakt, kan eller skal den i overensstemmelse

med traktatens artikel 177, stk. 2 og 3, forelægge et præjudicielt spørgsmål for Domstolen.

- 55 Såfremt adressaten for en beslutning fra Kommissionen inden for den i traktatens artikel 173, stk. 5, fastsatte frist, har anlagt et annullationssøgsmål til prøvelse af beslutningen i medfør af denne artikel, således som i tvisterne i hovedsagen, påhviler det den nationale ret at vurdere, om der er grund til at udsætte sagen, indtil der træffes en endelig afgørelse vedrørende det nævnte annullationssøgsmål, eller med henblik på at forelægge et præjudicielt spørgsmål for Domstolen.
- 56 Det skal med hensyn hertil bemærkes, at anvendelsen af de fællesskabsretlige konkurrenceregler hviler på en forpligtelse til loyalt samarbejde mellem på den ene side de nationale retter og på den anden side henholdsvis Kommissionen og Fællesskabets retsinstanser, og inden for dette samarbejde handler hver i henhold til den rolle, som de er tildelt i traktaten.
- 57 Såfremt afgørelsen i sagen, som den nationale ret behandler, afhænger af, om Kommissionens beslutning er gyldig, følger det af forpligtelsen til loyalt samarbejde, at den nationale ret for at undgå at træffe en afgørelse, der strider mod Kommissionens beslutning, skal udsætte sagen, indtil Fællesskabets retsinstanser har truffet en endelig afgørelse vedrørende annullationssøgsmålet, medmindre den finder, at det efter omstændighederne i sagen er berettiget at forelægge et præjudicielt spørgsmål for Domstolen vedrørende gyldigheden af Kommissionens beslutning.
- 58 Det skal herved understreges, at såfremt den nationale ret udsætter sagen, skal den undersøge, om det er nødvendigt at fastsætte foreløbige forholdsregler for at sikre parternes interesser, indtil den træffer den endelige afgørelse.
- 59 I den foreliggende sag fremgår det af forelæggelseskendelsen, at opretholdelsen af det permanente forbud, der er nedlagt af High Court, og hvorved det forbydes Masterfoods at tilskynde detailhandlerne til at opbevare selskabets produkter i

frysere, der tilhører HB, afhænger af, om beslutning 98/531 er gyldig. Herefter følger det af forpligtelsen til loyalt samarbejde, at den forelæggende ret skal udsætte sagen, indtil Fællesskabets retsinstanser har truffet en endelig afgørelse vedrørende annullationssøgsmålet, medmindre den finder, at det efter omstændighederne i sagen er berettiget at forelægge et præjudicielt spørgsmål for Domstolen vedrørende gyldigheden af Kommissionens beslutning.

- 60 Herefter skal det første spørgsmål besvares med, at såfremt en national ret træffer afgørelse vedrørende en aftale eller praksis, hvis forenelighed med traktatens artikel 85, stk. 1, og artikel 86 allerede er genstand for en beslutning fra Kommissionen, må den ikke træffe en afgørelse, der er i strid med Kommissionens beslutning, selv om denne beslutning er i strid med den afgørelse, der er truffet af en national ret i første instans. Såfremt adressaten for Kommissionens beslutning inden for den i traktatens artikel 173, stk. 5, fastsatte frist har anlagt et annullationssøgsmål til prøvelse af denne beslutning, påhviler det den nationale ret at vurdere, om sagen bør udsættes, indtil der er truffet en endelig afgørelse vedrørende det nævnte annullationssøgsmål, eller udsættes med henblik på at forelægge et præjudicielt spørgsmål for Domstolen.

Andet og tredje spørgsmål

- 61 Det andet og tredje spørgsmål er kun blevet stillet for det tilfælde, at det første spørgsmål besvares benægtende. Henset til besvarelsen af det første spørgsmål er det ufornuddent at besvare de øvrige spørgsmål.

Sagens omkostninger

- ⁶² De udgifter, der er afholdt af den franske, den italienske og den svenske regering samt af Det Forenede Kongeriges regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i de sager, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Supreme Court ved kendelse af 16. juni 1998, for ret:

Såfremt en national ret træffer afgørelse vedrørende en aftale eller praksis, hvis forenelighed med EF-traktatens artikel 85, stk. 1, og artikel 86 (nu artikel 81, stk. 1, EF og artikel 82 EF) allerede er genstand for en beslutning fra Kommissionen, må den ikke træffe en afgørelse, der er i strid med Kommissionens beslutning, selv om denne beslutning er i strid med den afgørelse, der er

truffet af en national ret i første instans. Når adressaten for Kommissionens beslutning inden for den i EF-traktatens artikel 173, stk. 5 (efter ændring nu artikel 230, stk. 5, EF), fastsatte frist har anlagt et annullationssøgsmål til prøvelse af denne beslutning, påhviler det den nationale ret at vurdere, om sagen bør udsættes, indtil der er truffet en endelig afgørelse vedrørende det nævnte annullationssøgsmål, eller udsættes med henblik på at forelægge et præjudicielt spørgsmål for Domstolen.

Rodríguez Iglesias

Gulmann

La Pergola

Wathelet

Skouris

Edward

Puissochet

Jann

Sevón

Schintgen

Macken

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. december 2000.

R. Grass

G.C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær

Præsident